

گزارش کارشناسی

پرونده‌های دیوان عدالت اداری

در خصوص:

آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون هوای پاک مصوب

۱۳۹۷/۰۷/۱۸

کد گزارش: ۹۸۰۶۰۴۴

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۰۶/۲۰

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه گزارش

گزارش کارشناسی پرونده‌های دیوان عدالت

اداری

موضوع:

آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون هوای پاک مصوب

۱۳۹۷/۰۷/۱۸

تهیه و تنظیم:

حسین آئینه‌نگینی

نظارت:

سیدمجتبی حسینی‌پور

پژوهشکده شورای نگهبان

شماره گزارش: ۹۸۰۶۰۴۴

تاریخ: ۱۳۹۸/۰۶/۲۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزارش کارشناسی پرونده‌های استعلامی دیوان عدالت اداری

(تعیین سن به‌عنوان معیار تشخیص خودروهای فرسوده)

موضوع شکایت: آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون هوای پاک مصوب

۱۳۹۷/۰۷/۱۸

شاکی: آقای منصور صفایی یزدی

طرف شکایت: هیأت وزیران

جهت مغایرت شرعی: قواعد فقهی «لاضرر»، «وجوب دفع ضرر محتمل» و «اتلاف»

شماره و تاریخ نامه دیوان: ۳۷۰۳۵۰۸ - ۱۳۹۸/۳/۱

مقدمه

شاکی در درخواست خود مستند به قواعد فقهی و موازین قانونی، ابطال آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون هوای پاک مصوب ۱۳۹۷/۰۷/۱۸ هیأت وزیران را از هیئت عمومی دیوان عدالت اداری درخواست نموده است.

شرح و بررسی

ماده (۸) «قانون هوای پاک»^۱ تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی مالک وسایل

۱. ماده «۸» قانون هوای پاک: «تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی مالک وسایل نقلیه موتوری اعم از سبک، نیمه سنگین، سنگین، موتورسیکلت مکلفند وسایل نقلیه خود را پس از رسیدن به سن فرسودگی از رده خارج کنند و مسئولیت خود را از این جهت، نزد یکی از مؤسسات بیمه داخلی تحت نظارت بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران بیمه کنند. تعیین سن فرسودگی و بیمه انواع وسایل نقلیه موتوری موضوع این ماده بر اساس آیین‌نامه‌ای است که حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون به پیشنهاد مشترک سازمان و وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان ملی استاندارد ایران و بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. ...»

نقلیه موتوری را مکلف نموده وسایل نقلیه خود را پس از رسیدن به سن فرسودگی از رده خارج کنند و مسئولیت خود را از این جهت، نزد یکی از مؤسسات بیمه داخلی تحت نظارت بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران بیمه کنند. همچنین این ماده، تعیین سن فرسودگی و بیمه انواع وسایل نقلیه موتوری موضوع این ماده را بر اساس آیین‌نامه‌ای دانسته است که حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون به پیشنهاد مشترک برخی نهادها به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

برهمن اساس نیز آئین‌نامه مزبور تحت عنوان «آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون هوای پاک» به تصویب می‌رسد که به موجب آن به تفکیک، سن فرسودگی انواع خودروها تعیین گردیده است. مستند به ماده (۵) این آیین‌نامه^۱ نیز نیروی انتظامی ملزم به جریمه خودروهای فرسوده شده است.

حال شاکی به موجب دادخواست حاضر، وضع چنین آئین‌نامه‌ای را مستند به دلایلی مغایر شرع قلمداد نموده است. با این توضیح که به ادعای وی تعیین فرسودگی خودرو موضوعی برآمده از وضعیت فنی آن می‌باشد و نمی‌توان بدون در نظر گرفتن شرایط فنی وسیله نقلیه و صرفاً به محض گذشت چند سال از زمان تولید، آن را فرسوده اعلام کرد. فارغ از اینکه خودرو از جمله کالاهای سرمایه‌ای محسوب می‌شود و از جمله کالاهای مصرفی نمی‌باشد و قطعات آن قابلیت تعویض و نوسازی دارد؛ لذا می‌توان به جای تعیین سنی خاص برای فرسودگی

---

۱. ماده (۵) آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون هوای پاک: «نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مکلف است برابر ماده (۸) قانون هوای پاک - مصوب ۱۳۹۶- با جریمه تردد خودروهای فرسوده مندرج در جدول جریمه‌های تخلفات مربوط به حمل و نقل و عبور و مرور در کلیه نقاط کشور و مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی و اصلاحات بعدی آن اعمال قانون نماید.»

خودروها انجام معاینه فنی را ملاک تعیین خودروهای فرسوده قرار داد. همچنین بر اساس مفاد آیین‌نامه مورد اعتراض، مالکین خودروهای فرسوده اعلام‌شده، ملزم‌اند در هر صورت (اعم از اینکه خودرو واجد استانداردهای لازم برای تردد باشد) از استفاده از آن خودداری نمایند که در نتیجه این امر موجب ورود ضرر به مالکین خودرو بوده و مغایر قاعده «لاضرر» می‌باشد. علاوه بر این خودرو اعم از بدنه و موتور و... می‌باشد و با توجه به اینکه صرفاً قطعات فنی و موتور خودرو سبب تولید آلودگی می‌گردد بر این اساس به منظور جلوگیری از ایجاد اثرات منفی در وضعیت هوا می‌توان به تعویض موتور خودرو اقدام کرد و حتی چه‌بسا وسیله نقلیه‌ای قبل از رسیدن به سن فرسودگی نیز ایجاد آلودگی نماید، بر این مبنا آیین‌نامه معترض‌عنه که به‌صورت مطلق و بدون نیاز به هرگونه معاینه فنی بعد از گذشت چند سال از عمر خودرو آن را فرسوده اعلام کرده است با قواعد عقلی نیز مطابقت ندارد.

چنین امری در شرایط فعلی که صنعت خودروسازی و ورود خودرو به کشور تحریم شده است با مصالح عمومی و منافع ملی نیز همخوانی ندارد. در مقابل در پاسخ معاونت حقوقی ریاست جمهوری، وضع این آیین‌نامه توسط هیأت وزیران مطابق با مسئولیتی که در ماده (۸) قانون بر عهده دولت قرار داده شده است قلمداد شده و از این جهت، مغایرت تعیین سن فرسودگی به‌موجب قانون مورد تأیید شورای نگهبان با موازین شرعی فاقد وجهت دانسته شده است. از سوی دیگر به ادعای مشتکی‌عنه این اقدام علاوه بر تکلیف

قانونی، در راستای ذیل اصل پنجاهم قانون اساسی^۱ و وظیفه حاکمیت برای ایجاد محیط سالم به موجب سیاست‌های کلی سلامت ابلاغی رهبر معظم انقلاب در سال ۱۳۹۳^۲ صورت گرفته است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با عنایت به تبیین وضعیت و مبانی قانونی وضع آئین‌نامه مورد شکایت مشخص گردید که مستند تعیین سند فرسودگی وسایل نقلیه موتوری، حکم قانون‌گذار در ماده (۸) قانون هوای پاک می‌باشد که براساس آن به صراحت تعیین سن فرسودگی به آئین‌نامه هیأت وزیران سپرده شده است. لذا مفاد آیین-نامه که در واقع تحقق امر قانون‌گذار می‌باشد مغایر قوانین به نظر نمی‌رسد. لازم به ذکر است فقهای شورای نگهبان پیش‌تر در اظهارنظر شماره ۹۵/۱۰۲/۱۷۷۳ مورخ ۱۳۹۵/۵/۱۲ راجع به بند «۴» مصوبه شماره ۴۰۵۸۷/۹۲۳۰۸ مورخ ۱۳۹۴/۹/۲۳ هیأت وزیران، تعیین سن ۲۵ سال را به‌عنوان سن فرسودگی کامیون‌ها، مغایر شرع ندانسته‌اند.

---

۱. اصل پنجاهم - در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌گردد. از این رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیرقابل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است.

۲. ۳-۲. کاهش مخاطرات و آلودگی‌های تهدیدکننده سلامت مبتنی بر شواهد معتبر علمی

امام خمینی (ره):

و از شورایی محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل مابقی آینده، که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
رایان و تحت تأثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه‌ای جلو گیری نمایند.

(سخن امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲